

Förslag

1978/79: 21

Riksdagens revisorers förslag angående den lokala lantmäteriverksamheten

1979-04-26

Till riksdagen

Nuvarande organisation av lantmäteriverksamheten inom landet grundar sig på det principbeslut i ämnet som riksdagen fattade i december månad 1970. Den nya organisationen genomfördes därefter fr. o. m. den 1 januari 1972. På det lokala planet innebär omorganisationen i huvudsak att verksamheten i viss utsträckning delades upp mellan stat och kommun, även om man eftersträvade en helt statlig basorganisation.

Riksdagens revisorer har beslutat att undersöka huruvida denna ordning med olika huvudmän för den lokala lantmäteriverksamheten är ändamålsenlig. Undersökningen har dock begränsats till att avse enbart fastighetsbildnings- och mättningsverksamheten. Som ett led i undersökningen har en granskningspromemoria (nr 6/1978) med titeln Den lokala lantmäteriverksamheten upprättats inom revisorernas kansli. Genom remiss av promemorian har revisorerna låtit inhämta berörda myndigheters och organisationers synpunkter i ämnet. En sammanfattning av de i promemorian framförda synpunkterna och förslagen samt av de över promemorian inhämtade remissyttrandena lämnas i en till denna skrivelse fogad *bilaga*. Promemorian och remissyttrandena finns tillgängliga på revisorernas kansli.

Den nuvarande organisationen innebär att det på det lokala planet skall finnas dels en statlig organisation, som bygger på en indelning av landet i distrikt med en förrättningsenhet i varje distrikt, dels statliga specialenheter för vissa särskilda förrättnings typer, såsom t. ex. jord- och skogsbruksförrättningar och förrättningar avseende bebyggelseutveckling. För enhet för bebyggelseutveckling skall även kommun kunna vara huvudman.

De mätningstekniska uppgifter som utgör ett led i fastighetsbildningen skall kunna utföras av kommun med resurser härför — t. ex. i ärenden som rör kommunal mark — även om fastighetsbildningen ligger på statlig myndighet. Den fristående mättningsverksamhet som utförs vid planering och byggande förutsätts som tidigare bli utförd av kommunalt organ. Den statliga förrättningsorganisationen skall dock vara så dimensionerad att kommun som så önskar skall kunna mot ersättning få hjälp av det statliga lantmäteriet med denna arbetsuppgift.

Lantmäteriets kostnader för förrättningsverksamheten skall enligt

riksdagens beslut år 1971 i princip helt täckas av avgifter som tas ut av fastighetsägarna. Avgift skall därvid i största möjliga utsträckning utgå i form av enhetligt belopp (s. k. sakersättning). Avgiften för varje åtgärdstyp skall stå i relation till den genomsnittliga kostnaden för arbetet och bestämmas efter den nytta förrättningen medför — inte efter åtgången på tid och arbetskraft i det enskilda fallet.

Den ekonomiska samordningen mellan det statliga lantmäteriet och de kommunala fastighetsbildningsmyndigheterna innebär i princip att lantmäteriverket svarar för uppbörd av taxeenliga förrättningsavgifter för att till kommunerna återbetala standardbelopp som svarar mot deras schablonmässigt beräknade kostnader.

Riket delas för närvarande in i 87 lantmåteridistrikt med ett distriktskontor i varje distrikt. Inom vissa distrikt finns dessutom ett eller flera lokalkontor. Vidare har 25 specialenheter för jord- och skogsbrukets rationalisering och 43 specialenheter för utvecklingen av tätbebyggelse inrättats. Av de senare enheterna är 42 ställda under kommunalt huvudmannaskap. Fördelningen av de mätningstekniska uppgifterna regleras genom s. k. normalavtal.

Huvudsyftet med den nya organisationen var att nå såväl största möjliga effektivitet hos lantmäteriet som gynnsammast möjliga betingelser för samverkan mellan lantmäteriorganen och andra samhällsorgan med näraliggande uppgifter. Samtidigt skulle vid uppbyggandet av en ny organisation all möjlig hänsyn tas till kommunernas synpunkter på denna uppbyggnad.

Det beslut som fattades innebar sålunda i sig en kompromiss mellan skilda intressen men var samtidigt ett krav på att den förvaltningsorganisation som man slutligen stannade för totalt sett skulle vara effektiv.

Det är mot denna bakgrund revisorerna genomfört sin undersökning.

Frågan om *fördelningen av arbetsuppgifterna mellan stat och kommun* har efter år 1972 kommit upp i skilda sammanhang. Genomgående har därvid samma huvudargument för och emot olika lösningar som vid de tidigare övervägandena förts fram. Så har även varit fallet under den nu genomförda undersökningen.

I den av kansliet i ärendet upprättade granskningspromemorian konstateras bl. a. att kommuner med större tätorter inom sina gränser i stort sett utan undantag ställer starka krav på ökade möjligheter att inrätta fastighetsbildningsmyndigheter under kommunalt huvudmannaskap och även begär att verksamhetsområdena för redan befintliga sådana myndigheter skall utökas. Behovet av en samordning av fastighetsbildningen med plan- och byggnadsprocessen, omfattningen av de tjänster som skall lämnas till allmänheten vid fastighetsbildningsåtgärder och den i dag till statens förmån ojämna kostnadsfördelningen är därvid de huvudargument som åberopas för en ökad kommunalisering.

De statliga myndigheterna har dock för sin del under hänvisning till de antagna riktlinjerna för den nya lantmäteriorganisationen endast i

mindre utsträckning velat tillgodose kommunernas krav. Härvid har särskilt poängterats att en utökad kommunalisering skulle minska underlaget för de statliga lantmåteridistriktens verksamhet och därmed påverka deras möjligheter att bistå mindre kommuner som inte har egen lantmåteriororganisation och att en sådan åtgärd även skulle medföra ändrade distriktsindelningar i berörda län.

Vid remissbehandlingen av granskningspromemorian har från kommunalt håll särskilt strukits under att det övergripande målet vid uppbyggandet av lantmåteriets organisation måste vara att organisationen bidrar till en rationell plan- och byggnadsprocess, varjämte man har erinrat om att det i 1970 års principbeslut fästes stort avseende vid att detta mål kunde uppnås. Den genomförda granskningen hade emellertid visat att detta krav inte helt tillgodosetts. Att täcka det statliga lantmåteriets självkostnader hade i stället blivit något av ett självändamål, som i enskilda fall inte sällan har lett till en för samhället totalt sett oekonomisk lösning.

De statliga myndigheterna har å sin sida vid remissbehandlingen framhållit att det statliga lantmåteriet, som fordrar visst verksamhetsunderlag för att kunna ge nöjaktig service och kvalitet i sin verksamhet, för närvarande har en från denna synpunkt i allt väsentligt väl avvägd organisation. Dessutom bör, framhåller man, lantmåteriets långsiktiga planering kunna få göras med utgångspunkt i fasta förutsättningar i fråga om bl. a. verksamhetsområdets omfattning.

Efter omorganisationen har för riksdagens del frågan om den organisatoriska gränsdragningen mellan statlig och kommunal verksamhet varit aktuell senast under 1977/78 års riksmöte med anledning av en i ämnet väckt motion. Civilutskottet uttalade därvid i ett betänkande bl. a. följande. Det är ostridigt att det från specifik kommunal synpunkt kan anföras beaktansvärda skäl för att överföra ytterligare uppgifter till kommunala fastighetsbildningsmyndigheter. Samtidigt måste dock de konsekvenser som vid en ändrad uppgiftsfördelning skulle uppkomma för det statliga lantmåteriet beaktas. Detta bör nämligen vara dimensionerat så och ha en sådan fasthet i planeringen att man med hög servicegrad kan fullgöra sina uppgifter i kommuner utan egna lantmåteriresurser eller med begränsade sådana resurser. Utskottet anförde vidare att de specifika kommunala synpunkterna beaktats redan vid statsmakternas tidigare prövning av organisationsfrågan.

En förnyad avvägning mellan dessa i vissa konkreta sammanhang motstridiga ståndpunkter ledde utskottet till bedömningen att tillräckliga skäl inte fanns för riksdagen att överväga en principiell ändring av grunderna för organisationen. Enligt utskottets mening hade också regeringens tillämpning av dessa grunder följt intentionerna bakom tidigare riksdagsbeslut. Utskottet ansåg sig därför inte böra biträda den föreslagna översynen av huvudmannaskapsfrågorna, varefter riksdagen avslog motionen.

Det må anmärkas att utskottet i sitt betänkande över motionen hade noterat att revisorerna då höll på att granska den lokala lantmäteriverksamheten och därvid bl. a. samlade in synpunkter på lantmäteriets organisation från ett urval kommuner.

Enligt revisorernas mening finns det för närvarande knappast anledning att lägga fastighetsbildningsverksamheten enbart hos statliga eller enbart hos kommunala myndigheter. Både den regionala fördelningen av befolkningen i vårt land och skillnader i omfattningen av de kommunala myndigheternas befattning med plan- och byggnadsväsendet talar mot en sådan åtgärd. Den lösning som valdes år 1970 är därför ännu den mest lämpliga.

Revisorerna delar också rent principiellt den av civilutskottet uttalade meningen om de förutsättningar som bör gälla för arbetsuppgifternas fördelning mellan hithörande statliga och kommunala myndigheter. Resultatet av den nu genomförda undersökningen visar dock att kommunerna utövar hårt tryck för att få ökat utrymme inom fastighetsbildnings- och mättningsverksamheten för de egna myndigheterna. Uppenbarligen medför också den hittills strikta tillämpningen av 1970 års principbeslut vissa olägenheter för de kommuner som själva har ett väl utvecklat mättningsväsende. Detta gäller såväl kommunernas egen verksamhet som deras möjlighet att ge allmänheten service. Självfallet är det också från samhällsekonomisk synpunkt otillfredsställande att tillgängliga resurser inte utnyttjas effektivt.

Det största hindret för att kommunerna skall få sina krav beaktade i ökad utsträckning synes vara de statliga myndigheternas oro för att deras verksamhetsområden kommer att begränsas. Detta skulle i sin tur leda till en försämring både av deras möjlighet att lämna service åt mindre kommuner och av det statliga lantmäteriets ekonomi. Revisorerna har stor förståelse för denna oro — som finns inte minst på personalhåll — men anser inte att sådana synpunkter helt får skjuta samhällsekonomiska synpunkter i bakgrunden eller hindra kommunerna från att få det inflytande som deras uppgifter inom samhällsplaneringen motiverar.

Under betonande av att det statliga lantmäteriet bör organiseras på lämpligt sätt har i den förevarande granskningspromemorian föreslagits att det i större utsträckning blir möjligt att inrätta kommunala fastighetsbildningsmyndigheter, att utvidga redan inrättade fastighetsbildningsmyndigheters verksamhetsområden och att utnyttja kommunala resurser på mättningsområdet i fastighetsbildningsverksamheten. Även om vid remissbehandlingen starka betänkligheter mot förslaget har redovisats av representanterna för den statliga lantmäteriverksamheten, anser revisorerna att det bör övervägas. Förslagets innebörd är självfallet inte att en genomgripande omorganisation skall göras. Avsikten är endast att en försiktig anpassning av olika parter krav på en ratio-

nell lantmäteriorganisation skall komma till stånd.

Genomförandet av förslaget kommer självfallet att påverka de nu tillämpade principerna för kravet på full kostnadstäckning i lantmäteriverkets verksamhet. En anpassning av dessa principer till de nya förutsättningarna bör därför göras.

Av revisorerna förordade åtgärder bör emellertid samtidigt kopplas samman med garantier för att å den ena sidan kommunerna verkligen får vidgade möjligheter att ta del i verksamheten och att å den andra det statliga lantmäteriets organisation inte görs mindre rationell. Vidare bör mindre kommuner som inte har egen mättningsverksamhet, trots att åtgärderna vidtas, tillförsäkras god service av det statliga lantmäteriet.

Sådana garantier torde kunna skapas om ärenden av förevarande slag i fortsättningen avgörs av en till lantmäteriverket knuten partssammansatt nämnd med opartisk ordförande, inför vilken de olika intressenterna får redovisa sina krav och motivera sina ståndpunkter. Nämndens beslut bör genom besvär kunna underställas regeringens prövning. Tanken på att inrätta en sådan nämnd har väckts av ett par remissmyndigheter. Som motiv för åtgärden har bl. a. anförts att den nuvarande ordningen inte ger tillräckligt utrymme för en bred diskussion kring de olika intressen som gör sig gällande i ärenden av förevarande slag.

Samtidigt som nu förordade förslag genomförs synes en *revision av gällande lantmäteritaxa* böra göras, så att taxans utformning inte lägger hinder för kommunernas deltagande i fastighetsbildningsarbetet. Enligt vad som har framkommit under den nu gjorda undersökningen synes så för närvarande vara fallet.

Lantmäteriverket har i sitt remissyttrande anført att den nuvarande ekonomiska regleringen mellan stat och kommun på området studeras inom en samlarbetsgrupp som upprättats mellan lantmäteriverket och Svenska kommunförbundet. Utredningsarbetet berör även lantmäteritaxan. Några ytterligare åtgärder på detta område synes därför nu inte vara erforderliga.

Under återopande av vad ovan anförts får revisorerna hemställa att riksdagen måtte besluta

- att ovan förordad utvidgning av kommunernas deltagande i fastighetsbildningsverksamheten genomförs och
- att frågor om gränsdragningen mellan statliga och kommunala myndigheters arbetsuppgifter på fastighetsbildnings- och mättningsområdet skall avgöras av en till lantmäteriverket knuten partssammansatt nämnd.

På riksdagens revisorers vägnar

FRITZ BÖRJESSON

/ Per Dahlberg

Sammanfattning av synpunkter och förslag i granskningspromemoria nr 6/1978 angående den lokala lantmäteriverksamheten och de däröver avgivna remissyttrandena

1 Granskningspromemorian

Under betonande av att det statliga lantmäteriet organiseras på lämpligt sätt föreslås i granskningspromemorian att

- större möjligheter för inrättande av kommunala fastighetsbildningsmyndigheter och utvidgning av redan bildade fastighetsbildningsmyndigheters verksamhetsområden skapas
- ökade möjligheter bereds att i fastighetsbildningsverksamheten utnyttja kommunala resurser på mätningsområdet.

I promemorian konstateras bl. a. att kommuner med större tätorter inom sina gränser ställer starka krav på ökade möjligheter att inrätta fastighetsbildningsmyndigheter under kommunalt huvudmannaskap och även begär att verksamhetsområdena för redan befintliga sådana myndigheter skall utökas. Dessa krav har kommit till uttryck såväl i särskilda framställningar till lantmäteriverket och regeringen som i en under granskningen genomförd enkät till ett urval kommuner. De argument som därvid åberopats för en ökad kommunalisering är huvudsakligen behovet av att samordna fastighetsbildningen med plan- och byggnadsprocessen, servicen till allmänheten vid fastighetsbildning samt kostnadsfördelningen mellan stat och kommun.

Regeringen och de statliga lantmäteriorganen har emellertid med utgångspunkt i de riktlinjer för lantmäteriverksamhetens organisation som antogs av statsmakterna år 1970 endast i mindre utsträckning tillgodosett kommunernas krav. Som skäl för avslag har bl. a. anförts att ett bifall skulle minska underlaget för det statliga lantmäteridistriktets verksamhet och även aktualisera en ändrad distriktsindelning i länet med en därav följande negativ inverkan på lantmäteriets servicemöjligheter gentemot länets övriga kommuner.

Den i granskningsärendet gjorda enkäten har haft till syfte att ge en översiktlig bild av uppfattningen bland rikets kommuner rörande nuvarande uppgiftsfördelning mellan stat och kommun inom den lokala lantmäteriverksamheten. Enkäten har riktats främst till kommuner med fler än 30 000 invånare. Av de 53 tillfrågade kommunerna har 25 både kommunal och statlig fastighetsbildningsmyndighet. I resterande 28 enkätkommuner är staten huvudman för fastighetsbildningsverksamheten varjämte fördelningen av de mätningstekniska uppgifterna mellan lantmäteriet och det kommunala mätningkontoret i allmänhet regleras i samverkansavtal.

I enkätsvaren har 39 kommuner uttalat sig mer eller mindre kritiskt mot den nuvarande organisationen av lantmäteriverksamheten i den egna kommunen och därvid i varierande grad, beroende på kommunens folkmängd och tätortsförhållanden, framfört önskemål om utökade kommunala befogenheter. Sålunda har vissa kommuner klart deklarerat

sin principiella uppfattning att all lantmåteriverksamhet bör stå under kommunalt huvudmannaskap, medan andra allmänt har uttalat att den kommunala fastighetsbildningsmyndighetens verksamhetsområde fortlöpande borde anpassas till tätortsutvecklingen. En del kommuner har anfört att kommunerna i större utsträckning än hittills borde få utföra de mätningstekniska momenten i fastighetsbildningen. Vidare hävdas att fördelningen av arbetsuppgifter inom lantmåteriverksamheten är ogynnsam för kommunerna och har ofördelaktiga ekonomiska konsekvenser. I gruppen om 39 kommuner ingår, med ett undantag när, de kommuner som har både kommunal och statlig fastighetsbildningsmyndighet.

Övriga 14 kommuner som i enkätsvaren har ansett att organisationen i den egna kommunen fungerar tillfredsställande har i allmänhet utöver detta konstaterande inte närmare motiverat sin uppfattning eller eljest fört fram synpunkter på den lokala lantmåteriorganisationen. Dock har betydelsen av närhet till det statliga lantmåterikontoret betonats. Bland dessa positiva kommuner återfinns flertalet av de kommuner, där staten ombesörjer all fastighetsbildnings- och mättningsverksamhet.

Kommunerna har också i enkäten tillfrågats om behov fanns av en utbyggd och med andra kommunala förvaltningsenheter (gatukontor, elverk) samordnad mättningsorganisation.

Av enkätsvaren framgår att tolv kommuner redan nu anser sig ha en tillfredsställande samordning av de olika enheternas mättningsverksamhet, 16 kommuner har i någon form påbörjat en sådan samordning och ytterligare tolv kommuner uttalar att samordning bör eftersträvas. En kommun har inte besvarat frågan. Återstående tolv kommuner anför att behov av samordnad verksamhet inte föreligger.

Den företagna granskningen visar att det knappast finns anledning att uppdra åt antingen enbart statliga eller enbart kommunala myndigheter att handha fastighetsbildningsverksamheten. Både den regionala fördelningen av befolkningen i vårt land och skillnader i omfattningen av de kommunala myndigheternas befattning med plan- och byggnadsväsendet strider mot en sådan lösning.

Enligt promemorian bör dock av rationella skäl en till olika intresseters behov mera anpassningsbar organisation tillskapas inom ramen för 1970 års kompromissbeslut i huvudmannaskapsfrågan. Såväl de förslag till förändringar, vilka framförts från kommunalt håll, som den nästan totala bundenhet de statliga organen visat till de vid omorganisationen givna förutsättningarna för lantmåteriorganisationen talar här för. Genom endast en mindre justering av gällande principer för ansvarsfördelningen mellan stat och kommun synes väsentliga fördelar kunna uppnås. Sålunda torde ett större tillmötesgående av kommunernas önskemål om att få inrätta egna fastighetsbildningsmyndigheter och en ökad flexibilitet i fråga om dessa myndigheters verksamhetsområden kunna ge rationaliseringsvinster och ett bättre utnyttjande av de samlade kommunala och statliga resurserna.

Åtgärder i sådan riktning kommer enligt promemorian självfallet att påverka det statliga lantmåteriets verksamhet. Dels kan arbetsunderlaget för lantmåteriets distrikt komma att förändras mer eller mindre i de olika länen beroende på kommunstrukturen, dels får det statliga lantmåteriet som helhet andra ekonomiska villkor att arbeta under. De negativa verkningarna för det statliga lantmåteriets del borde dock kunna elimineras genom en ändrad teknik vid distriktsindelningen. Sålunda

torde för mindre områden, som inte uppfyller förutsättningarna för att utgöra ett eget distrikt, den regionala myndigheten kunna svara för verksamheten där, samtidigt som lokalt servicekontor upprättas för området. Inom storstadsregionerna synes distriktskontoren vid behov kunna slås samman och allmänheten även där betjänas från lokalkontor.

En ökad överföring till kommunerna av fastighetsbildningsverksamhet för tätortsbebyggelse torde även påverka lantmäteritaxan och utgående ersättningar till lantmäteriet. Kravet på full kostnadstäckning för det statliga lantmäteriets tjänster torde inte längre kunna vidhållas, också med hänsyn till att taxan under senare år blivit så hög att den kan motverka de syften som ligger bakom olika plangenomföranden. Det bortfall av inkomster som en omläggning av organisationen medför torde i stället få bäras av statskassan och regleras över budgeten.

Efter remiss har yttranden över granskningspromemorian avgetts av statens lantmäteriverk, Svea hovrätt, riksrevisionsverket, statens planverk, länsstyrelserna i Stockholms län, Kristianstads län, Göteborgs och Bohus län, Gävleborgs län och Västerbottens län, överlantmätarmyndigheterna i Stockholms län, Östergötlands län, Kalmar län och Jämtlands län, kommunstyrelserna i Eskilstuna, Karlskrona, Norrtälje, Uppsala, Örebro och Östersund, Svenska kommunförbundet, TCO-S samt SACO/SR. Yttrande har även på eget initiativ lämnats av lantmäteriets civilingenjörsförening i Göteborgs och Bohus län.

Länsstyrelsen i Kristianstads län har hört länets kommuner. Överlantmätarmyndigheten i Stockholms län har bifogat yttranden från de statliga fastighetsbildningsmyndigheterna inom länet.

2 Remissammanställning

2.1 Positiva remissvar

Om remissutfallet kan sägas att styrelsen för *Svenska kommunförbundet* och *kommunstyrelserna i Eskilstuna, Karlskrona, Norrtälje, Uppsala, Örebro och Östersund* har funnit förslagen i granskningspromemorian välmotiverade och tillstyrker desamma. Enligt kommunförbundets mening kan kommunernas önskemål beaktas i större utsträckning än hittills utan ändring av 1970 års principbeslut. *Riksrevisionsverket* säger sig i princip dela de i promemorian redovisade uppfattningarna och finner skäl föreligga för en översyn av fastighetsbildningens organisation. Majoriteten av *statens planverks* styrelse stöder en successivt ökad kommunalisering av fastighetsbildningsverksamheten för bebyggelse. De kommunala fastighetsbildningsmyndigheternas verksamhetsområden bör därvid inte som nu ofta är fallet begränsas till centralorterna.

Tillstyrker förslagen gör också styrelsen för *länsstyrelsen i Kristianstads län* (skiljaktig mening av tjänstemän) och noterar att nuvarande avgränsning av olika fastighetsbildningsmyndigheters verksamhetsområden gjordes med hänsyn till kommunsammanläggningarna den 1 januari 1972. Åtskilliga större sammanläggningar kom inte till stånd förrän två år senare. Majoriteten (ordf. + 7 led.) av *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anser att förslagen inte skulle komma att få någon inverkan av betydelse på verksamheten i länet, medan minoriteten (7 led.) klart utsäger att förslagen är positiva då de ger kommunerna större möjligheter att få den form och organisation på lantmäteriverksamheten som kan vara mest rationell i det enskilda fallet. Styrelsen för

länsstyrelsen i Gävleborgs län (skiljaktig mening av tf. ordf. + tjänstemän) tillstyrker promemorians förslag och anför bl. a. att en statlig organisation är behövlig i stora delar av landet, men den får inte utsträckas och organiseras så att konsumenterna, allmänheten och kommunerna, missgynnas. Lantmäteriet är en oundgänglig faktor i vårt samhälle, men dess verksamhet och verksamhetsområde måste givetvis ändras i ett föränderligt samhälle.

Även *centralorganisationen SACO/SR* förordar att möjlighet ges till översyn av gränserna för de kommunala fastighetsbildningsmyndigheterna inom ramen för 1970 års principbeslut. Denna översyn bör grundas på principen att inom varje kommun bör endast finnas en fastighetsbildningsmyndighet och under beaktande av storlekskravet för sådan myndighet.

2.2 Negativa remissvar

De statliga lantmäteriorganen, *statens lantmäteriverk* och *överbantmätarmyndigheterna i Stockholms, Östergötlands, Kalmar och Jämtlands län* motsätter sig bestämt ett genomförande av promemorians förslag. Lantmäteriverket framhåller att visst verksamhetsunderlag är nödvändigt för att verksamheten skall kunna bedrivas med nöjaktig servicegrad och kvalitet i övrigt. Från den synpunkten är, enligt verket, nuvarande organisation i allt väsentligt väl avvägd. Vidare krävs att lantmäteriets långsiktiga planering kan ske med utgångspunkt i fasta förutsättningar i fråga om bl. a. verksamhetsområdets avgränsning. Överbantmätarmyndigheten i Stockholms län och de tre övriga överbantmätarmyndigheterna gemensamt har i huvudsakligen likalydande yttranden framfört stark kritik mot promemorian och efterlyst en detaljerad beskrivning av hur en lantmäteriorganisation bör se ut med hänsyn till alla de krav som samhället och medborgarna kan ställa på denna. Dessa myndigheter anser att promemorians förslag i realiteten leder till en genomgripande förändring av lantmäteriorganisationen och en uppsplittring av resurserna med ökade kostnader för samhället som följd. Genomgående kritiska synpunkter på promemorian har även den lokala fackklubben, *lantmäteriets civilingenjörsförening i Göteborgs och Bohus län*, som utan anmodan inkommit med yttrande.

Distriktslantmätarna i *Stockholms norra lantmäteridistrikt* och *Stockholms östra lantmäteridistrikt* för fram divergerande uppfattningar om hur lantmäteriverksamheten bör organiseras. Enligt den ena uppfattningen torde det vara mest effektivt med en organisation inom varje kommun för samtliga förrättningsärenden inkluderande nödvändiga samråd och mättnings- och värderingstekniska frågor. Enligt den andra uppfattningen bör all mätningsteknisk verksamhet, även den som har direkt samband med fastighetsbildningen, vara en kommunal angelägenhet, medan fastighetsbildningen i sig bör vara statlig och helt fristående från den tekniska organisationen.

Svea hovrätt vidhåller i huvudsak sin tidigare i organisationsfrågan uttalade uppfattning, att staten skall vara huvudman för fastighetsbildningsverksamheten, och avstyrker förslaget till ändring av gällande riktlinjer. *Länsstyrelsen i Stockholms län*, där beslutet om remissyttrande fattats på tjänstemannaplanet, bedömer att ett genomförande av de i promemorian redovisade förslagen leder till genomgripande förändringar av lantmäteriorganisationen i Stockholms län, acceptabla endast under

förutsättning att man kan erhålla en för hela länet ändamålsenlig organisation. Länsstyrelsen vill för sin del ej motsätta sig en begränsad anpassning till ändrade förutsättningar, varigenom de mest angelägna kommunala önskemålen om utökad kompetens skulle kunna tillgodoses. Om däremot mer genomgripande förändringar skall företas måste dessa grundas på en förnyad allsidig utredning. Länsstyrelsen anser sig för närvarande inte böra tillstyrka promemorieförslagen.

Styrelsen för länsstyrelsen i Västerbottens län påpekar att det väsentliga i dagens lantmäteriorganisation inom länet är att skapa förutsättningar för en bättre samverkan mellan stat och kommun och att utnyttja alla tillgängliga resurser. Detta kan för länets del lösas med nuvarande uppgiftsfördelning. Några nya kommunala enheter för fastighetsbildning, utöver de två befintliga, torde knappast bli aktuella. TCO:s statstjänstemannasektion slutligen avstyrker förslagen till organisationsförändringar med särskild hänsyn till personalens intresse av att nuvarande organisation ligger fast.

2.3 Övriga av remissinstanserna framförda synpunkter

Frågan om en översyn av lantmäteriorganisationen är för tidigt väckt anser flera remissinstanser, bl. a. lantmäteriverket, överlantmätarmyndigheterna, Svea hovrätt, planverket, länsstyrelserna i Stockholms och Västerbottens län samt TCO-S, och hänvisar till att riksdagen så sent som våren 1978 uttalat att nuvarande riktlinjer för lantmäteriorganisationen bör ligga fast. Lantmäteriverket bör nu, efter den serie av organisationsförändringar som ägt rum under 1970-talet, ges arbetsro och möjlighet att konsolidera organisationen, finna nya arbetsformer och fördjupa samverkan med kommunerna.

Lantmäteriverket, länsstyrelsen i Västerbottens län och överlantmätarmyndigheterna har särskilt bemött den i enkätsvaren anförda kritiken mot nuvarande organisation. Man framhåller att dessa kritiska synpunkter i viss utsträckning avser förhållanden inom den statliga lantmäteriorganisationen som bör och kan — inom ramen för gällande organisation — rättas till eller förbättras. Exempel på sådana förhållanden är fördröjd handläggningstid, bristande samordning eller otillräcklig åtkomlighet i några fall. Åtgärder vidtas för närvarande för att i sådana fall minska handläggningstiderna, öka samordningen respektive genom lokalsamordning, ändrade mottagningstider el. dyl. vidta förbättringar. I andra fall redovisar kritiken en skev bild av de faktiska förhållandena. Sålunda är t. ex. handläggningstiderna inom den statliga lantmäteriorganisationen numera kortare än motsvarande tider inom de kommunala fastighetsbildningsmyndigheterna.

Vad gäller kostnadsfördelningen mellan stat och kommun i lantmäteriverksamheten har från flera remissorgan framförts att det knappast kan vara rimligt att tillgripa en organisationsförändring för att få till stånd en mera tillfredsställande fördelning. Styrelsen för Svenska kommunförbundet säger sig dock dela promemorians uppfattning att en ändrad inriktning på tillämpningen av 1970 års principbeslut om lantmäteriorganisationen uppenbarligen leder till att den statliga lantmäteriets självkostnader till viss del måste täckas med anslag via statsbudgeten. Styrelsen vill också erinra om att lantmäteriets självkostnader för fastighetsbildningen under senare år inte har täckts

fullt ut genom lantmäteritaxan, vilket förutsattes i 1970 års principbeslut. Den trots detta höga nivån på lantmäteritaxan tyder på behov att på olika sätt effektivisera verksamheten. Överlantmätarmyndigheterna menar att det blir svårt att, vid en successiv övergång till kommunal fastighetsbildning, finna den tidpunkt då finansieringssystemet skall förändras.

Bl. a. SACO/SR anser att en översyn av lantmäteritaxan och de s. k. återbäringsstaxorna bör komma till stånd så att en rättvis avvägning kan ernås mellan de statliga och de kommunala insatserna i fastighetsbildningen. Detta torde enligt organisationen också medföra att den s. k. kostnadstäckningsprincipen för det statliga lantmäteriet ses över. SACO/SR minnar om att i planeringsprocessen i övrigt uppställs inte några kostnadstäckningskrav. Länsstyrelsen i Gävleborgs län uttalar att kostnadsfördelningen inte kan avfärdas som en i sammanhanget ovidkommande taxefråga utan utgör en rättvisaspekt med organisatoriska konsekvenser.

Promemorians förslag om ökade möjligheter att i fastighetsbildningsverksamheten utnyttja kommunala resurser på mätningområdet har särskilt tillstyrkts av länsstyrelsen i Gävleborgs län och Svenska kommunförbundet. Dessa remissinstanser menar att kommunerna i dag har uppenbara svårigheter att erhålla s. k. C-avtal och i detta avseende är sämre ställda än när detaljorganisationen utformades inför 1972 års omorganisation. Länsstyrelsen i Västerbottens län anser däremot att möjligheterna att ingå C-avtal måste utnyttjas med varsamhet så att inte fastighetsbildningsmyndigheterna tvingas arbeta orationellt. SACO/SR föreslår att kompetenskravet på kommunalt mätningsskontor, som skall medverka i fastighetsbildningen, skärps.

I fråga om mätningssverksamhetens organisation uttalar Svenska kommunförbundet att man anser det vara av vikt att kommunerna bereds tillfälle överväga i vilken utsträckning basresurser för mätning skall finnas inom den egna kommunen. Om vissa mindre kommuner därvid väljer att anlita det statliga lantmäteriet för denna löpande verksamhet, är det väsentligt att kommunernas behov tillgodoses genom lokalkontor med anknytning till den kommunala förvaltningen.

Frågor rörande inrättande och utvidgning av kommunala fastighetsbildningsmyndigheter bör inte avgöras av lantmäteriverket utan av en till verket knuten partssammansatt nämnd föreslår planverket i sitt yttrande. Planverket finner att nuvarande ordning inte ger tillräckligt utrymme för bred diskussion kring de olika intressen som gör sig gällande i dessa ärenden. I en sådan nämnd bör ingå representanter för lantmäteriverket, jord- och skogsbruksnäringarna, Svenska kommunförbundet samt personalorganisationerna. Länsstyrelsen i Gävleborgs län för också fram tanken på ett partssammansatt organ som skulle lösa tvister i avtalsfrågor mellan lantmäteriverket och kommunerna.

I remissyttranden från riksrevisionsverket och Svenska kommunförbundet väcks även frågan om en organisatorisk samordning av fastighetsbildning och fastighetsregistrering.

